

Nr. 3 - 2 22

MILJØ

Magasinet

NMF-Nytt II

Leders ord

Det er sommer. Naturen er i blomst. De fleste fuglene har nå fått ut ungene sine og foreldrene flyr i skytteltrafikk for å skaffe mat til de små. Mens fuglene regjerer omgivelsene om dagen dominerer flaggermusene på natta, i alle fall sør i landet. Viste du at flaggermusa fangster store mengder med insekter når de er ute å flyr i nattemørket?

Bor du eller har hytte i et område med mye insekter kan du enkelt tilrettelegge for en miljøvennlig reduksjon av uønskede insekter. Bygg fuglekasser eller flaggermuskasser. Det er faktisk mulig å få holdt nærområdet relativt fritt for insekter uten gift, samtidig som man får fuglesang og naturopplevelser på kjøpet. Når det er sagt: Husk også at insekter er et gode, og at de har mange viktige jobber i et fungerende økosystem!

Hagen er gjerne et sted man bruker mye tid i løpet av sommeren. Det klippes, ryddes og beplantes, fint for “oss”, men ikke fullt så gunstig for våre medskapninger. Både fugler, insekter og dyr ønsker en hage med litt “rot”. En kvist og løvhaug er ofte foretrukket langt fremfor et produsert insekts hotell.

Nyklippet og striglet plen gir heller ingen næring eller gjemmesteder til humler og andre som er avhengige av variasjon, blomster og naturlig variasjon. Et annet, og stadig større problem er fremmede og ofte skadelige planter. Dette er gjerne planter som er spredt til hagen ved egen hjelp eller anskaffet ved et uhell. Vær med å bekjemp fremmede planter. Skal disse bekjempes må de enten graves opp eller beskjæres. Deretter må de leveres inn som restavfall. Det er viktig å få fjernet blomster, frøkapsler og røtter. Å dumpe de på en fylling fører gjerne til ytterligere spredning. Også her finnes det fullgode giftfrie alternativer! Ta en titt på eddik, salt og varmt vann som ugressmiddel for eksempel.

Humla er en gruppe insekter som har gått mye tilbake, både nasjonalt og internasjonalt. Du kan hjelpe humla ved å plante humlevennlige planter i hagen eller så enkelt som å avsette litt plass til viltvoksende planter i hagen. La de blomstre – ikke klipp eller fjern dem. Mens naturen rundt oss nå er på sitt frodigeste kan det være lett å glemme at naturen rundt oss er under stadig større press og at det til enhver tid er store utbyggingsplaner som vi i Miljøvernforbundet og en rekke andre organisasjoner sloss mot for å bevare naturen og dens frodighet for kommende generasjoner. De fleste har vel fått med seg ideen om hvordan «grønt skifte» og «grønn vekst» skal

bidra til å berge verden mot store klimaskader. Utbygging og vekst for enhver pris er ikke grønt, og kan aldri bli det. Sannheten er vel heller at Staten, utbyggere og spekulanter ønsker å bygge ut mer, vi ser vindkraft både til havs og til lands, datasentre, batterifabrikker hydrogen i flere farger og en lang rekke inngrep som prøver å gjemme industrialisering av mer norsk natur som noe natur og miljøvennlig. Utbyggingsene vil aldri bidra til noe klimaløsning, kun mer vekst, økt forbruk, dyrere strømregning og stadig mindre natur. Samtidig som man stadig bygger ned mer natur jobber vi i Miljøvernforbundet mot mere nedbygging av matjord. Fotballstadioner, lagerbygg, batterifabrikker, datasentre, bilveier med mer. er flere tiltak som både i fortid og nåtid truer den verdifulle matjorda vår. Og at matjord og selvforsyningsgrad er et viktig tema har vi jo fått flere sørgelige påminnelser på i det siste, hvor både Korona og krig har vist med all mulig tydelighet at å basere seg på import fort kan føre oss tilbake på “sild og poteter”. Så lenge Norge ikke er selvforsynt med viktige produkter som korn og grønnsaker er det direkte usmart å tillate at man ødelegger matjord. Bryting av nytt land vil jo også gå på bekostning av enda mer natur! Og naturen, den må vi ivareta, for enhver pris. Vi har ingen natur å miste!

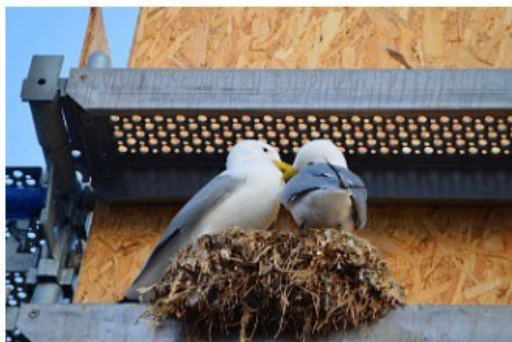
**Leder Norges
Miljøvernforbund**

Ruben Mjelde Oddekarr

Bygger hotell til krykkja

KRYKKJE MÅSE FUGLER

Første par har sjekket inn på krykkjehotellet: - Hjertelig velkommen

ELSKOVSPÅRE: Et krykkjepar har funnet fram til ledig reir i krykkjehotellet kommunen har satt opp ved Strandveggen. - Det blir spennende å se om det blir vellykket, sier Rita Weenås Larsen. Foto: Privat

Av Inger Frønseng Thuen

Publisert: 16.03.22 18:08

Del

Håper på egg - og fullt belegg.

Faksimile Nordlys 16.03.22.

Invaderes av måker: Her vil de legge «krykkjefiendtlige» tak for å hindre nye reir

Hyl og skrål døgnet rundt, skitt og sur lukt. Krykkja er i ferd med å ta over sentrumsområdene i en rekke norske kystbyer. I Hammerfest sier kommunen at innbyggere som vil bli kvitt plagene må være innstilt på å bytte hustak.

Antall krykkjer i Hammerfest sentrum er stigende. Tidligere ble reir spylt ned fra tak, men etter at Hammerfest i fjor fikk en bot for dette, er det slutt på denne praksisen.

FOTO: ALLAN KLO / NRK

Faksimile NRK 26.04.22.

Allan Klo
Journalist

Eirik Sørensen Päsche
Journalist

Viraportører fra Hammerfest

Publisert 26. apr. kl. 07:34
Oppdatert 26. apr. kl. 13:08

Iløpet av de siste 10 - årene har en rekke norske kystbyer blitt invadert av krykkjer som hekker på alt fra tak til vinduskarmer. Selv på Snehvitalegget, utenfor Hammerfest, har det etablert seg en stor koloni med hekkende krykkjer. I Tromsø har man bygget såkalte krykkjehotell for å avlaste øvrige bygg i Tromsø.

Krykkja (*Rissa tridactyla*) er en måkeart som normalt hekker i fuglefjell og på hus ytterst i skjærgården. Iløpet av de siste ti-årene har imidlertid krykkja invadert byer som Tromsø, Berlevåg og Hammerfest hvor de inntar vinduskarmer og tak for å hekke. Selv på Snehvitalegget utenfor Hammerfest har krykkja etablert seg. Forskere har til nå ikke funnet ut

hvorfor krykkja trekker inn til byene for å hekke.

Undersøkelser har vist at måkene drar ut på sine vante beiteplasser for å fangste mat som normalt. Det spekuleres derfor i at kanskje predatorer som f.eks kråke/ravn, svartbak/sildemåke og ørn eller problemet med marint avfall kan være årsaken til adferden. I forbindelse med etableringen av disse

krykkjehotellene, som ikke er noe vakkert syn, er det kommet forslag om å etablere skjermede naturtro fuglefjell på utvalgte steder. Dette er noe Miljøvernforbundet kan støtte.

Utfordringen med urbane krykkjer i norske byer langs kysten er uansett et signal om at det er noe galt i kystmiljøet vårt.

NMF-Nytt, et særnummer av Miljømagasinet.

Ansvarlig redaktør: Ruben Oddekalv.

Redaksjonen: Ørjan Holm og Arnfinn Nilsen.

Forsidefoto: Hagelupiner, Ørjan Holm. Skurtresker, www.volganet.ru.

Marin forsøpling

Hvert år havner 8-12 millioner tonn plast i verdenshavene. Avfall på avveie driver inn langs hele kysten vår, oppdatert kunnskap om avfallet forteller at avfallet er vårt eget og at over 65% av alt som ryddes i Norge har norsk opprinnelse. Resterende prosenter kommer fra våre nære naboland. Vi kan ikke skylde på “noen andre”, men må ta ansvaret selv!

“Alle” er enige i at noe må gjøres, men hva? Og hvordan får vi engasjert nok mennesker?

Vi i Miljøvernforbundet har siden 2017 ryddet over 190 tonn søppel fra norske strender. Snart 10 tusen skoleelever og snart 3000 frivillige ryddere har fått opplæring i Marin Forsøpling og deltatt på våre ryddeaksjoner - fra Oslo til Kirkenes.

Vi og våre fantastiske frivillige har ryddet langs hele kysten,

og vi opplever virkelig at vårt engasjement og vår tilstedeværelse skaper bølger! Vi bruker også store ressurser på skolearbeidet vårt, hvor vi underviser elever om marin forsøpling og effektene dette har på miljø og natur. Undervisningen pågår underveis parallelt med den fysiske strandryddingen med våre langtidsvillige, samtidig som vi prioriterer fysiske ryddeaksjoner med lokale, hvor vi tar med oss “nye” strandryddere til stranden. Dette fordi vi har stor tro på fysisk deltagelse, at folk får førstehåndskunnskap om problemet og får ta i søppelet med egne hender skaper et “eierskap” til problemet og på den måten endrer folks bevissthet rundt forbruksmønster og de grepene vi som samfunn må gjøre for å snu utviklingen. Det samme prøver vi å gjøre med skoleelevene!

Vi fortsetter å reise på turne langs kysten, i år med fokus på vest.

Under årets skoleturne har vi så langt ryddet og undervist oss fra Stavanger til Bergen. I løpet av turen har over 4500 elever vært på besøk i vårt mobile klasserom hvor de har fått undervisning om marin forsøpling og effekten på natur og miljø, samtidig som vi har ryddet over 15 tonn søppel og hatt med oss flere hundre “nye førstegangstryddere” fra lokalsamfunnene alle stedene vi har vært. Nå til høsten fortsetter vi nordover fra Bergen og regner med å avslutte årets reisende skoleturne i Ålesund i oktober. Skoleturneen er planlagt som en landsdekkende aksjon med målsetning om å dekke hele landet (igjen) regionvis i løpet av 5 år.

Alle foto: Norges Miljøvernforbund.

Innspill til energikommisjonen

Hva er galt med norsk energipolitikk, og hvordan få den på rett kjøp? Dette er det mest sentrale spørsmålet. Miljøvernforbundet har gitt innspill til Energikommisjonen.

For å ta det første punktet så er det lettere å liste opp hva som fungerer enn det som ikke fungerer, fordi det meste fungerer ikke. Absolutt det meste er gjort galt, og dessverre er det heller ikke noe som har oppstått helt tilfeldig. Dette er resultatet av en lang og styrt politikk, der en ved hjelp av en rekke virkemidler gjennom tiår har transformert kraftnasjonen Norge, fra å være en overskuddsnasjon på kraft til nå å bli en kunstig underskuddsnasjon, avhengig av import og overnasjonal styring via EU-direktiver og ikke minst ACER, energipakke 1, 2, og 3, og dersom energibransjen og EU får det som de vil, også en energipakke 4 som innebærer en full avhending av politisk styring til overnasjonale organer i EU. Man har nå gått fra å være en overskuddsnasjon med nasjonal kontroll over egne kraftressurser og planmessig

styring av kraft og eksport til et regime med gunstige incentivordninger og skattefordeler til all verdens ukontrollerte forbruk via svært kraftkrevende datasenter, kryptofabrikker, batterifabrikker, hydrogen/ammoniakk, og en ukontrollert produksjon krafteksport styrt via energibørsen Nord Pool. Hydrogen og ammoniakk, i tillegg til å være en energibærer med svært lav effektgrad (stort effekttap over mange ledd) rigges nå til å utgjøre en betydelig og ukontrollert krafteksport ut av landet til markeder i USA, EU, og Japan. Dette vil komme på toppen av alt som allerede eksporteres over kabelnettet, og har tilsynelatende ingen tak eller regulering. Det ukontrollerte og unødvendige forbruket må bringes inn under kontroll. Det er heller ingen regulering av de andre forbruksprosjektene som nevnt ovenfor. Når man nå har gått

inn i et regime der ukontrollert og økende forbruk spiser opp alt kraftoverskuddet, så må førsteprioritet være å få all unødvendig forbruk under kontroll. Og da mener vi de tiltakene som er nevnt ovenfor, og ikke det som gir liv til den vanlige forbruker, eller til det som holder hjulene i gang og sikrer konkurransekraft til norsk industri. Det kan dessverre se ut som systemet allerede er rigget for å straffe norske husholdninger dersom ukontrollert krafteksport og nedtapping av vannmagasiner kombinert med alle mulige elektrifiseringstiltak tømmer landet for kraftressurser. Vi har nettopp fått påtvunget oss de nye smartmålerne slik at energiselskapene lett kan iverksette kraftrasjonering via sonevise utkoblinger og blackouts av bydeler og boligfelt etter samme modell som i California.

Hva må gjøres?

For det første så må vi sette et tak og en prioriteringsliste på forbruk, og sette begrensninger på alle kraftkrevende sløseriprojekt som datasenter, kryptofabrikker, batterifabrikker, hydrogen/ammoniakk (som kan eksportere store deler av den norske kraften ut av landet) m.m. Der nest må man utnytte de mulighetene man har til ENØK. En kilowatt spart er mer verd enn en kilowatt produsert. Det krever

Grønt skifte? Foto: Norges Miljøvernforbund.

nemlig mer enn en kilowatt produsert for å gi en kilowatt i forbruk. Dette grunnet effekttap m.m. Oppgradering av eldre og lite vannkraftanlegg og utnytte allerede utførte naturinngrep. Så må man utnytte det potensialet man har i jordvarme/fjordvarme og varmepumpeteknologi. Dette kan gi store besparelser i energiforbruk, da over 50% av alt energiforbruk i bygninger, privat og bedrift, går til oppvarming. Og ikke minst så er vi verdensledende på dyp boreteknologi som kan gi oss et betydelig fortrinn til utvikling av geotermiske løsninger både til elektrifisering av offshoreinstallasjoner og til stabil, robust og skalerbar miljøvennlig energiproduksjon på land. Ikke bare gir dette energiløsninger som er positive i et energisikkerhetsperspektiv i en stadig mer ustabil verden, men nye teknologier som lukkede løsninger og andre drivgasser enn vann senker listen betydelig for hva som kan gi lønnsom energiproduksjon.

Med eksempelvis superkritisk CO₂ senkes kokepunktet ned mot 31°C. Når en ser at flere eksisterende lete- eller produksjonsbrønner i Nordsjøen allerede har temperaturer mellom 140-190 °C eller mer så ser en raskt hvilke muligheter dette kan gi, også på land. En geotermisk brønn kan kanskje bores enda dypere når målet er å hente ut varme i stedet for å navigere seg inn på et olje- eller gassreservoar. Norsk offshorebransje er allerede verdensledende i dyp boreteknologi, og det er neppe grenser hvor kreative og innovative løsninger dette teknologimiljøet kan utvikle om de bare fikk tilrettelegging og støtte, og samtidig full stopp på den miljøskadelige havvindsatsingen. Teknologien vi har allerede er fullt ut tilstrekkelig til å bore geotermiske brønner og sette dem i produksjon. Vi trenger ikke å vente. Det geniale er at mens man henter ut varme fra første brønnen til energiproduksjon så kan man sette i gang å bore den neste brønnen og skalere et slikt

anlegg opp med ny og forbedret teknologi etter hvert. Et relativt lite anlegg på overflaten kan med et nettverk av brønner faktisk hente ut varmeenergi fra et område dypt under bakken, potensielt på flere miles omkrets. Med slik distribuert energiforsyning rundt omkring i landet nær der man har industri og befolkningssentra så er man samtidig også sikret stabil energi uten de lange og sårbare overføringslinjene annen energiproduksjon er avhengig av. Samtidig kan norske bedrifter være førende når slike anlegg også sikrer andre land en stabil og sikker fornybar og miljøvennlig energikilde. Vi er allerede verdensmestere i boreteknologi, og med den rette politiske viljen kan vi også bli det på geotermisk elproduksjon. For å sikre Norge en fornybar og fremtidsrettet miljøvennlig energiforsyning, mangler bare litt politisk vilje og forstand.

Stans havvind/vindkraft og sats på geotermisk energi.

Matjorda må ikke nedbygges!

To kommuner fikk nei til å bygge på dyrka jord

– Vi registrerer at jordvernet er innskjerpet, sier landbruksdirektør hos Statsforvalteren i Trøndelag, Tore Bjørkli.

Kommunal- og distriktsdepartementet har stanset omdisponering av jord, og mener saken viser at det skal mer enn før å få om-

Faksimile fra Nationen 30.05.22.

Ofrer matjord i miljøets navn

På en-to-tre ble 250 dekar med 3000 år jordbrukshistorie forvandlet til et Rema-lager, dekkfirma og buss-depot.

 Kato Nykvist

Publisert: 28.05.18, 20:27 | Oppdatert: 03.05.18, 22:00

Faksimile fra Nationen 05.05.18.

Norges Miljøvernforbund advarer mot mere nedbygging av matjord. Fotballstadion, lager og bilveier er flere tiltak som både i fortid og nåtid truer den verdifulle matjorda vår. Norge er i dag ikke selvforsynt med viktige produkter som korn og grønnsaker. Krigen i Ukraina gjør situasjonen verre. Norge kan i fremtiden ikke forvente fremtidig import av korn og grønnsaker fra utlandet. Samtidig står vi i en situasjon der arealer med matjord står under press for utbygging fra flere hold. Verden kan stå overfor en hungersnød i fremtiden og da må alle nasjoner ha tilgjengelige arealer for produksjon av mat. Norges Miljøvernforbund krever en fullstendig permanent stans i nedbygging av matjord.

Nylig skrev Norges Miljøvernforbund høringsuttalelse på Bodø Glimts planer med å etablere ny fotballstadion på de gamle lanbruksarealene på Rønvikjordene i Bodø. De siste årene har det vært fremmet flere utbyggingssaker i hele landet der landbruksareal og matjord har vært foreslått nedbygd. Denne bit-for-bit-politikken har medført at Norge har mistet store arealer av matjord. Jordbruksarealet i Norge utgjør bare om lag 3 prosent av landarealet, og bare en tredjedel av dette egner seg egner seg for dyrking av matkorn. Mange av de mest produktive arealene våre ligger i, eller i tilknytning til, tettsteder i stor vekst. Norge har lite matjord som følge av landets topografi med mye fjell og fjorder. Arealer for dyrking av korn er for øvrig det laveste i Europa.

Med tanke på at Ukraina, Europas kornkammer, er rammet av krig. Konsekvensen er at eksporten av korn fra Ukraina nå reduseres til et minimum med de konsekvenser dette har for matvaresituasjonen i en rekke land, deriblant Norge.

Ifølge Landbruksminister Sandra Borch er andelen tilgjengelig matjord i Norge gått ned de siste 20 år. Norge er i dag ikke selvforsynt med hverken korn eller grønnsaker om en krise-situasjon skulle oppstå. Norge er avhengig av all matjorda som finnes igjen i landet.

Stortinget vedtok i fjor en ny, nasjonal jordvernstrategi med et innskjerpet jordvernmål. Maksimalt 3000 dekar dyrka mark skal kunne om-disponeres i året. Målet skal nåes innen 2025.

Fra 2015 til 2020 ble det omdisponert i snitt 1650 dekar årlig dyrka jord bare til samferdselsformål.

Landbruksdirektoratet har nylig stanset nedbygging av 15 dekar fulldyrket jord i Rissa i Trøndelag.

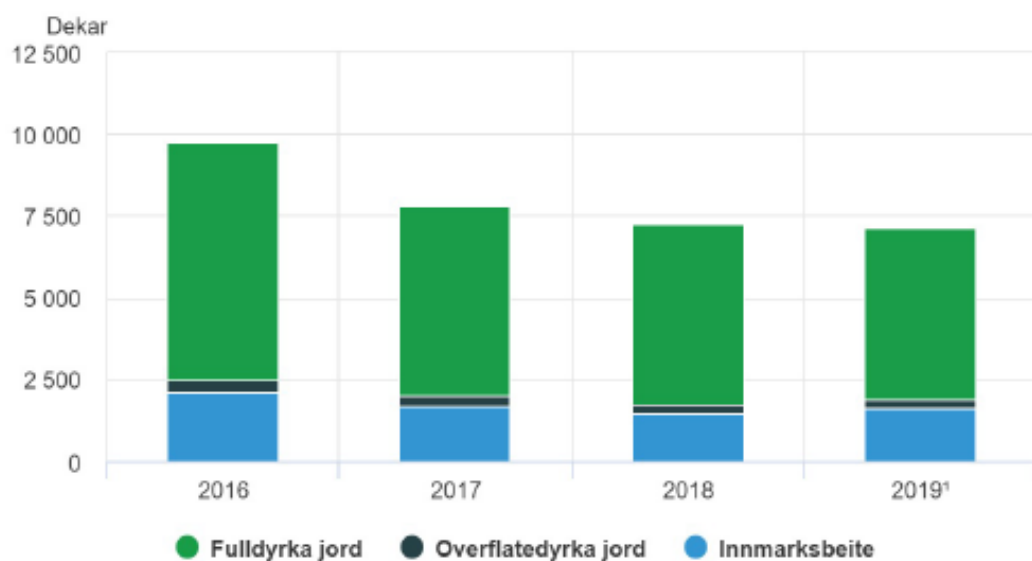
kjempebra!

Spørsmålet er jo om direktoratet klarer å fange opp alle sakene i landet.

Miljøvernforbundet oppfordrer alle medlemmer og andre interesserte om å melde inn saker der matjorda står i fare for å bli nedbygd, stor eller liten. Det er svært viktig å komme inn i sakene så raskt som mulig.

Norges Miljøvernforbund krever en fullstendig permanent stans i nedbygging av matjord.

Figur 1. Nedbygging av jordbruksareal etter arealkategori 2016- 2019¹. Hele landet. Dekar

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

1) Tallene for 2019 er foreløpige tall. Analysen er gjort med tall fra matrikkelen for 2020 og 2019-årgangen antas derfor å være underestimert med om lag 10 prosent.

Har du sett humlen?

Tenk deg en fremtid der det ikke lenger er mulig å finne blåbær i skogen. Blåbæra som du, dine barn og barnebarn brukte å plukke hver sommer bak hytta, er borte. Dette er dessverre en virkelighet som kan komme. Forskere verden rundt har i flere år alarmert om små mengder med insekter. Bare i Tyskland har 75 % av insektene forsvunnet. Selv om ikke alle planter er avhengig av insekter for å pollineres, så er dette alvorlig.

Hva kan du gjøre?

Alle hageeiere kan være med på å gjøre det koselig for humla i hagen. Selv om du kanskje bare har noen blomsterkasser, så kan du bidra.

Miljøvernforbundet mener man skal gjøre det med blomster. Selvfølgelig er blomster og planter løsningen for å få mere humler i hagen.

Før man begynner å se på hvilke humlevennlige planter man bør plante i hagen/ blomsterkassen bør man også se på hagen. Har man steder hvor man kan forsøke å ikke klippe? Humler og bier trives gjerne i

kantsoner hvor det gjerne er stort arts mangfold. **Jo flere ulike planter, jo bedre liker humla seg.** Det er verdt å merke seg at andre blomster gjerne kan være store og velduftende, men de tiltrekker seg ikke alle slags humler.

Forslag til humlevennlige planter:

- Rosebusker. Ikke rynkerose, da det er en fremmed art som kan gjøre stor skade.
- Solsikke
- Blomkarse
- Selje
- Blåbær, tyttebærlyng og andre bærbusker

Miljøvernforbundet mener at lange lister over humlevennlige planter nødvendigvis ikke er fullstendig.

På landsplan har vi 35 arter. Flere av dem er sjeldne og utrydningstruet. Fremmede planter og blomster tiltrekker seg heller ikke alle arter av humler. Det er derfor viktig at man satser på humlevennlige planter om man ønsker å hjelpe alle humler.

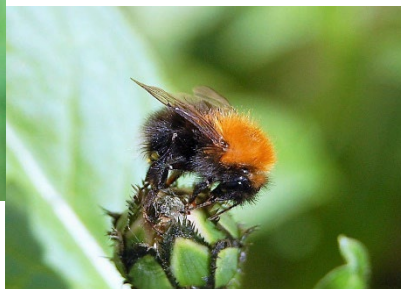
Miljøvernforbundet ønsker alle en humlerik sommer!

Jordhumle.
Foto: Ørjan Holm.

Åkerhumle.
Foto: Ørjan Holm.

Trehumle.
Foto: Ørjan Holm.

Hageflyktninger i kulturlandskapet

Hageflyktninger, eller planter som opprinnelig ble anskaffet som hageplanter, men som spredde seg direkte eller indirekte ut i naturen, er et problem.

Utgangspunktet er ofte deponi for hageavfall i nærheten av boligfelt. Dette dreier seg gjerne om planter

som vokser og sprer seg raskt. Ofte i friområder, langs veikantene eller i strandsonen. Flere av disse plantene har utviklet seg til rene pest-planter. Den beste løsningen for å bli kvitt plantene er å grave opp og tørkeihjel røttene og

forhindre frøspredning ved å kutte plantene før blomstring. Røtter, blomster og frø må kastes i restavfallet eller brennes for å drepe dem. Kastes det på ei fylling eller i naturen ellers, så vil planten spre seg videre. Dette er gjerne hardføre planter som må fjernes over flere år.

Kjempebjørnkjeks

Foto: Ørjan Holm.

Kjempespringfrø

Foto: Ørjan Holm.

Tromsøpalme

Foto: Ørjan Holm.

Plantanlønn

Foto: Ørjan Holm.

Parkslirekne

Foto: Ørjan Holm.

Honningblomsturt

Foto: Ørjan Holm.

Rynkerose

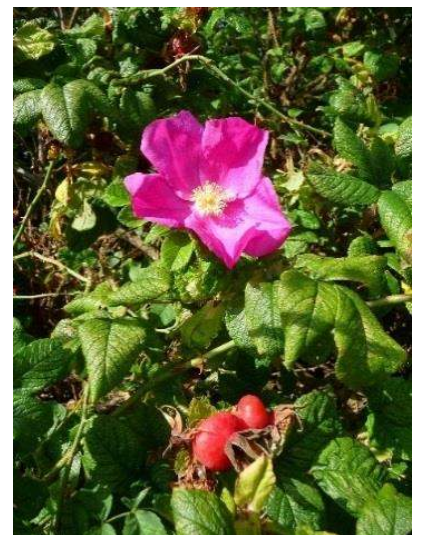

Foto: Wikipedia.org.

Hagelupiner

Foto: Ørjan Holm.

Skogskjegg

Foto: Ørjan Holm

I forbindelse med import av blomster, stauder, trær og busker følger det gjerne med

Harlekinmariehøne

Foto: Wikipedia.org.

Mange varianter.

Foto: Wikipedia.org.

Harlekinmariehøna (*Harmonia axyridis*), opprinnelig fra øst-Asia, ble i 2006 oppdaget i forbindelse med en kontroll av planter importert fra Nederland. Mariehøna finnes i flere fargevarianter og har en karakteristisk M-tegning på

fremmede arter, som insekter, edderkopper og snegler. I andre tilfeller

ryggskjoldet. Den kan også ha et ulikt antall prikker på dekkvingene. Insektet skiller ut en stygg lukt. Mariehøna ble ansett som brukbar i kampen mot bl.a bladlus, men det viste seg snart at den raskt også utkonkurrerte andre bladlus-predatorer og var snart en trussel mot stedege insekter, deriblant mariehøne. Arten er svært tilpasningsdyktig. Mariehøna vil kunne trekke inn i sprekker i hus og vil da skille ut en illeluktende væske. Mariehøna bekjempes lettest ved å legge disse i fryseren. Da vil mariehøna drepes.

Brunskogsnegl

Foto: Wikipedia.org.

Brunskogsneglen (*Arion vulgaris*) er importert utilsiktet til Norge via jord eller planter. Sneglen trives best på fuktige steder i hagen. Spiser planter,

importeres organismer med håp om at de skal holde skadeinsekter i sjakk. Det går ikke alltid så bra.

hageavfall og noen gang døde artsfrrender. Spiser åtsler. Den beste måten å få redusert mengden eller bli kvitt den er å holde hagen attraktiv for fugler, pinnsvin og grevlinger. Er man så heldig å ha leopardsnegl i hagen også, skal du vite at leopardsneglen spiser brunskogsnegl.

Leopardsnegl

Foto: Wikipedia.org.

Boakjølslug (på latin *Limax maximus*), på norsk også kalt Stornakensnegl, Leopardsnegl, tigersnegl, kjellersnegl, akersnile og boasnegl (*Limax maximus*). Importert utilsiktet via planter og jord. Rovdyr, som spiser bl.a brunskogsnegl.

FLAGGERMUS

- fascinerende, men sårbar

Er det lenge siden du sist så flaggermus?

Flaggermus er en dyregruppe de flese vet eksisterer men som de færreste har sett. Flaggermusa finnes over det meste av landet men er sårbar ved forstyrrelser. Hvis du en kveld er ute og går i en park, langs et tjern eller i nærheten av en kirke eller andre eldre bygninger så skal du se etter flagge musa. Flaksende rundt lyskilder, rett over skogen eller like over tjernet jakter flagge musa på insekter. Det er fascinerende å se de presise bevegelsene flagge musa gjør for å klare å fange insekter. Er du heldig får du se når vannflagge musa stuper ned mot vannoverflaten tar et insekt og flyr videre.

I Norge finnes det 11 arter av flagge mus som alle tilhører familien glattneseflaggermus. Flaggermus er pattedyr, har pels, føder levende unger og er det eneste pattedyret som aktivt flyr. Vingenes bæreflader består av tynn flagehud mellom de sterkt forlengede finer på forbeina, bakbeina og halen. De flese artene i Norge får bare en unge. Flaggermus finnes over det meste av landet, men den nordligste kolonien finnes i Ålselfv i Troms. Der finnes det en koloni med nordflagge mus, en art som dominerer i Nord-Norge.

Bakgrunnen for at de flese har så lite kjennskap og kunnskap om flagge mus er at de er vanskelig å studere. Flaggermus er nattaktiv og i mørket er det ikke bestandig like enkelt å skille arter fra hverandre. Dessuten flyr de raskt og vingle og da er de ikke bestandig lett å få øye på. Selv om flagge musa ikke er blind, bruker de høyfrekvente lyder og ekko for navigere i luften og i jakten etter insekter. For å klare å lokalisere flagge musa om natta kan man bruke flagge musdetektor, et instrument som gjengir flagge musenes lyder. Når en flagge musa kommer flagevender forbi deg kan man høre hvordan den intense lyden øker i frekvens når den nærmer seg. Siden alle arter av flagge mus har

forskjellig frekvens på de høyfrekvente lydene, kan man skille de flese artene fra hverandre ved å bruke flagge musdetektor. Som alltid i naturen vil det allikevel være nødvendig å kjenne til de ulike arters utbredelse for å være sikker på at man har funnet rett art.

Foto: Naturformidling van der Kooij

Miljøvernforbundets kurs og konferansesenter på Seletun har skaffet seg flagge musdetektor. Der har vi gjennom flese år hatt muligheten til å studere og bli kjent med vannflagge musa. Vannflagge musa er en tallrik art på Seletun og langs Hauglandsvassdraget og ser ut til trives i området. Går man ned på kaia ved naustet kan man en fin sommer kveld få øye på opptil flese vannflagge mus, der de jakter etter insekter. Ved bruk av detektoren kan vi få øye på flagge musa på et langt tidligere tidspunkt og det har gitt oss mulighet til å studere flagge musa mer nøye. Det er spennende å se hvor nær flagge musa egentlig kommer oss mennesker før den endrer kurs og flyr bort i igjen.

Flaggermusdetektor er et viktig instrument i vårt arbeid med å øke kunnskapen om vannflagge musa blant våre medlemmer og gjester som besøker Seletun. Vannflagge musa (*Myotis daubentonii*) er en vanlig art i Sør-Norge og finnes så langt nordover som i Levanger i Nord-

Trøndelag. Arten trives best i løv- og barskogmiljø i tilknytning vann og stilleflyende elver. Vannflagge musa jakter gjerne like over vannoverflaten og tar insekter både i luften og på vannet. Som dagtilholdssted om sommeren trives de best i hule trær og i bergsprekker. Vinterkoloniene av vannflagge mus består av noen titalls individer. Vannflagge musa har en kroppslengde på rundt 4-5 cm og kan ha et vingespenn på 24-27 cm. Vannflagge musa er ikke rødlistet i Norge.

Flaggermus overvintrer gjerne i gamle hule trær, i grotter, nedlagte gruver, i trevegger, på loft, kjeller og i pipekledning. Flaggermusa trenger ikke store åpningen for å komme inn og gjør aldri skade på treverk for å komme til. Man skal aldri forsøke å vekke ei flagge mus i dvale noe som vil medføre at dyret dør. Sommerkolonier av flagge mus i hus består nesten utelukkende av hunner og unger. Ungene blir flagevdyktige etter 3-4 uker og vil før den tid være helt avhengig av morsmelk. Flaggermusa er svært sårbar ved forstyrrelser også i denne perioden.

Flaggermusa har ulike kolonier gjennom året avhengig av hvor i landet man er. Det som er viktig er at en ikke ødelegger flagge musenes mulighet til å finne seg overvintrings- og hvilesteder. Som nevnt trenger de ikke store åpningen for å komme i skjul. Riving av eldre bygninger og kjemisk behandling av skog er tiltak som truer flagge musa. Har man funnet en koloni må man også se til at katter ikke kommer til da disse enkelt dreper flagge mus.

Har du lyst til å bli mer kjent med flaggermusa i ditt nærmiljø bør du skaffe deg en flagge musdetektor. Detektoren vil gi deg en muligheten til å bli kjent med en fascinerende, men sårbar dyregruppe. Du kan også sette opp flagge muskasser for å avhjelpe flagge musa med sommerboliger.

Foto: Keith Redford & Jeroen van der Kooij

Viste du at?

- flaggermusene utgjør nær 1/4 av alle verdens pattedyrarter?
- flaggermus finnes over hele kloden, bortsett fra i Arktis og Antarktis?
- 11 flaggermusarter er påvist i Norge?
- flaggermusene er de eneste pattedyr som kan fly?

- europeiske flaggermus ikke lever av blod, som vampyrflaggermus, men kun lever av insekter?
- en flaggermus kan spise over 3000 insekter på en natt?
- hos de fleste av våre flaggermusarter får hver hunn bare en unge i året?

- noen flaggermus kan bli over 30 år gamle?
- dvergflaggermusa er så liten at tre individer får plass i en fyrstikkeske?
- flaggermusene er fredet etter norsk lov?

Foto: Naturformidling van der Kooij

180522

Stans drapene på jervevalpene!

Norges Miljøvernforbund kan ikke akseptere at staten fortsetter å drepe jervevalper. Jerven må på lik linje med øvrig dyreliv i Norge være beskyttet ved yngletidsfredning. De såkalte beslutningene om hiuttak er også låst mht. klagemuligheter, noe som er uakseptabelt. Norges Miljøvernforbund krever at drapene på jervevalper stanses.

Norges Miljøvernforbund (NMF) har registrert at Staten v/Statens Naturoppsyn (SNO) har foretatt 7 hiuttak (12 valper drept) og andre ekstraordinære uttak landet rundt. De ekstraordinære uttakene, deriblandt hiuttakene, var presentert som en beslutning uten klagemuligheter foretatt av Miljødirektoratet. Miljødirektoratet tar vistnok gjort disse beslutningene med grunnlag i de ulike rovviltnemdenes vedtak. Rovviltnemdene har ikke åpnet for hiuttak. Miljødirektoratet hevder at "ekstraordinære uttak" av jerv er nødvendig for å redusere skade på husdyr og tamrein. Begrunnelsen er at jervebestanden ligger over Stortingets målsetting og at jakt/ lisensfelling ikke er effektiv nok. Uttakene gjennomføres av SNO. Parallelt foretar de også bestandsregistrering. Hva er så disse "ekstraordinære uttakene" eller "hiuttakene" om man vil? Kort og brutalt fortalt betyr det å lokalisere jervehi med valper og avlive/drepe både mor og valper. Det tas også ut jerv ekstraordinært ved bruk av helikopter eller snøscooter.

NMF finner denne formen for "bestandsregulering" både umoralsk/uetisk og grusom. Jervemor og valpene hennes bør ubetinget få være i fred. Dyr skal heller ikke måtte løpe for livet og presses til det ytterste i frykt for mennesket med "maskiner". Normal jakt bør være det eneste tillatte og også da skal jerven avlives på en dyrevelferdsmessig forsvarlig måte.

Jerven har egenverdi, den er et viktig åtseldyr og den skal være tilstede i sitt naturlige leveområde og er da en del av den økologiske balansen. Jerven er dessuten et sjeldent og svært spennende dyr, som er en opplevelse å få se for mennesker som finner glede i naturen.

Forvaltningen hevder på sin side at i perioden mars-mai, vil uttak av dyr fra ynglehi være den mest målrettede og presise formen for uttak i forhold til målsettingen om skadereduksjon i det gjeldende området. Dette fordi man da med sikkerhet tar ut dyr som har fast tilhold i området. Det innrømmes samtidig at "denne formen for uttak har en del etiske utfordringer". I 2021 var det registrert 60 valpekull av jerv i Norge. I 6 av disse hiene ble tisper og valpene tatt ut og drept. Totalt ble det avlivet 14 små jervevalper på "ekstraordinære uttak" den vinteren og våren 2021. Det har også i 2022 vært foretatt hiuttak av jervevalper. I 7 hi er det foreløpig i år tatt ut 12 valper. Jervevalper som burde ha krav på en trygg tilværelse i hiet sammen med mor og søsken, I Norge har man et prinsipp i

Norges Miljøvernforbund

Hovedkontor:	Region Sør / Øst	Region Nord-Norge
Postboks 593	Postboks 9261	Postboks 446
5806 BERGEN	Grønland	9255 TROMSØ
Skuteviksboder 24	0134 OSLO	
Bank: 9521.05.71982	Tlf: 55 30 67 00	Tlf: 913 57 125
Internett: www.nmf.no	Epost: oslo@nmf.no	Epost: nord@nmf.no
	Org.nr. 871 351 082 MVA	
	Epost: nmf@nmf.no	

forvaltningen der yngletidsfredning settes høyt hos alt levende i naturen. Selv for den fremmede og skadegjørende minken er det yngletidsfredning. Hvorfor ikke for jerven?

Norges Miljøvernforbund kan ikke akseptere at staten fortsetter å drepe jervevalper. Jerven må på lik linje med øvrig dyreliv i Norge være beskyttet ved yngletidsfredning. De såkalte beslutningene om hiuttak er også låst mht. klagemuligheter, noe som er uakseptabelt. Norges Miljøvernforbund krever at drapene på jervevalpene stanses.

Miljøvennlig hilsen
Norges Miljøvernforbund

Ruben Oddekalv
Leder

Ørjan Holm
Politisk nestleder

Norges Miljøvernforbund
Postboks 593
5806 BERGEN

Deres ref

Vår ref
22/797-3

Dato
15.juni 2022

Uttalelse om hiuttak

Vi viser til brev 18. mai 2022 om hiuttak av jerv.

Når det gjelder forvaltningen av rovvilt, (bjørn, ulv, jerv og gaupe) har Stortinget gitt retningslinjer for hvordan disse skal forvaltes. Stortinget har blant annet fastsatt bestandsmål for alle artene og bestemt at de skal forvaltes så nært bestandsmålet som mulig. Dette innebærer at det felles individer av rovdyr dersom bestandene ligger over målene, noe som primært skjer gjennom lisensfelling og kvotejakt.

Lisensfelling av jerv har vist seg ikke å være effektiv nok til å holde bestanden på det nivå Stortinget har bestemt. Hiuttak er derfor et virkemiddel som det har vært nødvendig å ta i bruk i tillegg til lisensfelling, men ikke i større grad enn strengt nødvendig. I rovviltforliket i 2011 (Representantforslag 163 S (2010-2011)) uttalte Stortinget:

«Når det gjelder jerv, konstateres det at lisensfelling per i dag ikke fungerer tilfredsstillende. Det skal fortsatt være målsetting at lisensfelling skal bli hovedvirkemiddelet i bestandsreguleringen av jerv, slik at ekstraordinære uttak av yngelokaliteter over tid kan redusere til et minimum.»

Dette gjelder fortsatt som retningslinje for vurderingen av behovet for hiuttak.

Med hilsen

Torbjørn Lange (e.f.)
avdelingsdirektør

Torkel Ramberg
spesialrådgiver

"VEKST" ØDELEGG NORGE

Vi trenger din hjelp nå!

Bilde fra Tysvær vindkraftverk, Rogaland - august 2020

Det norske landskapet ødelegges og rases i et omfang og tempo som vi aldri tidligere har opplevd maken til. Motorveier og jernbanelinjer beslaglegger stadig nye arealer. Matjord og myrområder dyrkes opp og/eller bygges ned. Det lagres enorme mengder av klimagassen metan i myr. Indurbiner med opptil en kvart kilometers høyde (opptil 250 m) plasseres på de høyeste toppene i landskapet. Kraftlinjer etableres i uberørt natur. Fjellene du er så glad i blir nå flere steder i landet ødelagt for all fremtid. Sakene er mange.

Fjordene våre fylles stadig opp med oppdrettsanlegg i åpne merder. Enorme mengder organisk avfall slippes rett ut i økosystemene sammen med medisinerer mot bl.a lakselus. Når et oppdrettsanlegg medisineres mot lakselus, medisineres også økosystemene rundt. Skalldyr er ekstra utsatt, noe som får konsekvenser for fisken i fjorden. Oppdrettsnæringen fortrenger på denne måten kystfiskerne fra fjordene, som de har brukt i generasjoner.

Forvaltningen av våre sjeldne, rødlistede og utrydningstruede rovdyr er sterkt preget av krypskyting og en rovdryffert landbruks- og reindriftsnæring.

Norges Miljøvernforbund har i mer enn 25 år jobbet mot forurensing og rasering av norsk natur. I jobber for en helhetlig og fornuftig forvaltning av våre ressurser som ivaretar både natur og miljø. Støtt oss ved å bli medlem.

Se flere av sakene våre på **nmf.no**

Våre viktigste saker:

- Vindkraft
- Fornuftig energipolitikk
- Oppdrett inn i lukkede anlegg
- Stranddrydd plast
- Levende Hav
- U-864, Kvikkssølvubåten må heves
- Dumping av gruveavfall i fjorder
- Ren mat og rent miljø
- Artsmangfold og biodiversitet
- Rovdyr
- Jordvern
- Samferdsel
- Miljøopplæring
- Informasjonsarbeid

Norges Miljøvernforbund

Org.nr. 871 351 082

Skutevikbodene 24

Postadresse:

Postboks 593

5806 Bergen

Tlf: 55 30 67 00

nmf@nmf.no